

THE IMPORTANCE OF FINANCING SME INVESTMENTS IN KOSOVO

Shpetim Reznici

College Biznesi, Prishtina, kosovo, shpetim_reznici@hotmail.com

Abstract: SMEs represent an important part of transition economies and make an important contribution to their economic indicators, such as gross domestic product, employment, innovation, etc., therefore finding ways to grow and develop is of interest to researchers and policymakers.

Theoretically, it is considered that SMEs need and have greater opportunities for growth, but in practice they face various development barriers, among the most important of which are financial constraints and lack of appropriate financing instruments, especially in economies in transition. The growth and development of SMEs must be accompanied by real investments, which increase the value of their assets. Internal financial constraints force SMEs to seek additional financing alternatives from outside sources, where, in the absence of a securities market, bank loans play a major role in transition economies and, to some extent, financing from friends and family.

Keywords: economy, financial constraint, resources, credit.

RENDESIA E FINANCIMIT NE INVESTIMET E NVM-ve NE KOSOVE

Shpetim Reznici

Kolegji BIZNESI Prishtinë, shpetim_reznici@hotmail.com

Përmbledhje: NVM-të përfaqësojnë një pjesë të rëndësishme të ekonomive në tranzicion dhe japin një kontribut të rëndësishëm në treguesit ekonomikë të tyre, si në produktin e brendshëm bruto, në punësim, inovacione, etj., prandaj gjetja e mënyrave për rritjen dhe zhvillimin e tyre është me interes për hulumtuesit dhe politikëbërësit.

Teorikisht, konsiderohet se NVM-të kanë nevojë dhe mundësi më të mëdha për rritje, por në praktikë ato ballafaqohen me barriera të ndryshme të zhvillimit, ndër më të rëndësishmet prej të cilave janë kufizimet financiare dhe mungesa e instrumenteve të duhura të financimit, posaçërisht në ekonomitë në tranzicion. Rritja dhe zhvillimi i NVM-ve duhet të shoqërohet me investime reale, që rrisin vlerën e asetëve të tyre. Kufizimet e brendshme financiare i detyrojnë NVM-të që të kërkojnë alternativa shtesë të financimit nga burime jashtë ndërmarrjes, ku, në mungesë të tregut të letrave me vlerë, në ekonomitë në tranzicion rolin kryesor e luajnë kreditë bankare dhe, deri në një masë, financimet nga miqtë dhe familja.

Fjalë kyçe: ekonomi, kufizim financiare, burime, lmv, kredi.

1. HYRJE

Duke pasur parasysh praninë e kufizimeve të brendshme financiare të NVM-ve, çështja kryesore që shtrohet në këtë punim është ndikimi i kredisë bankare në realizimin e investimeve reale të NVM-ve. Për këtë qëllim u shfrytëzuan të dhënat nga anketa e bërë me 500 NVM në Kosovë. Duke përdorur modelin përmes analizës së regresionit dhe metodës së sub-mostrave, rezultoi se kredia bankare është statistikisht e rëndësishme për financimin dhe realizimin e investimeve reale nga ana e NVM-ve, përkundër asaj se ato maksimalisht përpiqen të shfrytëzojnë fondet e brendshme. Rezultatet e analizës treguan se madhësia e ndërmarrjes ka ndikim në investimet e NVM-ve dhe në qasjen për kredi bankare. Evidenca e analizës tregon se në Kosovë nuk është e kufizuar qasja e NVM-ve në kredi bankare, por më tepër është një qasje e kujdesshme.

2. PARIMET DHE HAPAT PËR NDRYSHIME TË SUKSESSHME

Financat e firmës në përgjithësi dhe financat e jashtme në veçanti e kanë kuptimin e plotë vetëm kur analizohet ndikimi i tyre në investime, sepse nga to varet rritja dhe zhvillimi i bizneseve, çka është objektiv kryesor i çdo biznesi.

Parimi i ndryshimit nr. 1

Roli shumë i rëndësishëm i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme në zhvillimin ekonomik të vendeve në zhvillim dhe atyre të zhvilluara, përmes inovacioneve, rritjes së punësimit dhe rritjes ekonomike

Parimi Nr. 2

Kontributi i madh i projekteve ideore dhe investuese në zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

Parimi 3:

Paraqitja e burimeve të jashtme të financimit në kuadër të financave të përgjithshme, si përcaktuese e rëndësishme në realizimin e investimeve të NVM-ve.

Duke pasur parasysh rolin e mirënjohur të NVM-ve, një mjedis financiar që e promovon rritjen e tyre është shumë me rëndësi për zhvillimin ekonomik të vendit.

3. HAPAT PËR NDRYSHIME TË SUKSESHME

Në shumicën e hulumtimeve në Kosovë, që kanë të bëjnë me NVM-të, qasja në financimin e aktiviteteve investuese është paraqitur si një prej barrierave kryesore, prandaj ky punim synon të japë një kontribut shkencor dhe ta thellojë debatin në vend dhe më gjerë në mesin e akademikëve dhe politikëbërësve për këtë çështje.

Qëllimi i këtij punimi është që të hulumtojë ndikimin e burimeve të jashtme të financimit, me theks të veçantë të kredisë bankare, në vendimmarrjen dhe vëllimin e investimeve të NVM-ve. Gjithashtu, punimi analizon qasjen e NVM-ve në financat e jashtme, duke përfshirë të dy aspektet: anën e ofertës, që do të thotë kapitalin financiar në dispozicion.

1. Që të përforcojë apo të kundërshtojë argumentet e deritanishme në lidhje me qasjen në financimin e jashtëm dhe ndikimin e tyre në realizimin e investimeve të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme

2. Të analizojë nëse ekzistojnë dallime në mes të ndërmarrjeve me madhësi të ndryshme në qasjen në kredi bankare dhe në financimin e investimeve të tyre

3. Ta thellojë edhe më tej analizën e identifikimit të faktorëve kufizues me rastin e qasjes në bizneseve të vogla në burimet e jashtme të financimit dhe dhënien e zgjidhjeve të mundshme për këto probleme, që do të ndikonin në realizimin e investimeve në këto biznese

4. Te analizojë faktorët që ndikojnë në investimet e NVM-ve dhe qasjen e tyre në huat bankare.

5. Të nxjerrë modele të përshtatshme të faktorëve që përcaktojnë investimet reale të NVM-ve dhe qasjen e tyre në kreditë bankare.

4. PËRFUNDIM

Politikat e institucioneve qeverisëse dhe bankave komerciale në Kosovë duhet të diferencojnë një kategori të ndërmarrjeve të vogla për ta përkrahur. Bankat duhet të adaptojnë struktura të reja funksionale në formë të organizimit të departamentit respektiv për kreditim të kategorisë së caktuar të ndërmarrjeve. Inkurajimi i bankave dhe NVM-ve që të bashkëpunojnë më shumë. Bashkëpunimi mund të bëhet përmes komunikimit intensiv, prezantimit të shërbimeve të bankave dhe organizimit të trajnimeve profesionale për personelin e ndërmarrjeve nëpër asociacionet e bizneseve, odat ekonomike, shoqatat e prodhuesve. Shoqata e bankave mund të luajë një rol të rëndësishëm në edukimin dhe ofrimin e shërbimeve tekniko-profesionale te bankat dhe te NVM-të, që do të mund të kanalizohet në drejtim të përmirësimit të kapaciteteve teknike dhe administrative të tyre për të marrë financim nga bankat. Të përdoren instrumente dhe metoda të ndryshme të financimit. Për investime reale në sektorin e prodhimit, është shumë i përshtatshëm përdorimi i lizingut financiar, i cili ngrit sigurinë te bankat në kthimin e kredisë prapa. Bankat komerciale duhet të bashkëpunojnë me ndërmarrjet e vogla që t'i lidhin ato në rrjete biznesi dhe klustere, në mënyrë që t'i njohin më mirë dhe të tejkalojnë asimetrinë e informacionit dhe, me rastin e kreditimit nga bankat, ndërmarrjet ta garantojnë njëra-tjetrën. Politikat shtetërore dhe politikat e Bankës Qendrore të Kosovës duhet të orientohen që me masa rregullative të kufizohet investimi i mjeteve financiare të institucioneve vendore në tregjet e jashtme financiare. Në Kosovë duhet të zhvillohet, siç është në vendet e zhvilluara, një sistem i integruar i pikëvlerësimit për të klasifikuar ndërmarrjet që nuk paguajnë obligimet ndaj bankave, shtetit, kompanive publike, etj., dhe atyre që paguajnë me rregull këto obligime. Në këtë sistem të integruar do të përfshiheshin institucionet shtetërore, sektori bankar dhe kompanitë e mëdha publike. Të përmirësohet mjedisi i ekzekutimit të kontratave, posaçërisht për marrëdhëniet kreditore bankë-biznes. Sistemi gjyqësor i Kosovës duhet të krijojë gjykatë të veçantë që merret vetëm me lëndët e kontesteve në marrëdhëniet kreditore në mes të bankave dhe ndërmarrjeve, të krijohen mekanizma efikas për ekzekutimin e vendimeve të këtyre kontesteve.

LITERATURA

- Abosede, A.J. (2012). "Pecking order theory of capital structure: another way to look at it." *Journal of Business Manahement and Applied Economics*, Is. 5 (September), <http://jbmae.scientificpaspers.org>
- Agjencia Kosovare e Privatizimit, Raporti vjetor 2013 (www.pak-ks.org); Agjencia e Statistikave të Kosovës (2015), Rezultatet e Anketës Strukturore të Ndërmarrjeve 2014, Seria 3: Statistikat Ekonomike;
- Agjencia për mbështetjen e NVM-ve, 2010. Raport nga të dhënat e anketës me NVM, Kosovë.
- Akhavein, J., Frame, W.S & White, L. J. (2005). "The diffusion of financial innovations: an examination of the adaptation of small business credit scoring by large banking organizations". *Journal of Business* 78.
- BQK (2015), Buletini mujor statistikor, nr. 164, prill.
- BQK (2015), Vlerësimi tremujor i ekonomisë, nr. 10&12, TM 1&3.
- Baran, F. & Kegels, C. (1996). "Channels of monetary policy in transition country: Hungary", IRES DP 9616.

- Barlett, W. & Bukvič, B. (2001). "Barriers to SME growth in Slovenia."
- Beck, T., (2007), "Financing Constraints of SMEs in Developing Countries: Evidence, Determinants and Solutions", World Bank, Washington, DC.
- Beck, T & Demirgüç-Kunt, A. & Maksimovic, V., (2004a). "Bank competition and access to finance: international evidence," *Journal of Money, Credit and Banking*, 36, pp.627-648
- Beck, T. & Demirgüç-Kunt, A. & Maksimovic, V., (2004b)."Financing patterns around the world: are small firms different? World Bank Mimeo.
- Economic Policy in Transition Economies*, 11 (2), pp.177-195;